

Raps ger bra odlings-ekonomi i Hedemora

Även vårkornet gynnas av vårrapsens goda förfruktsvärde.

Dalarna är ett klassiskt vårrybsområde. Lennart Öhlund har provat höstraps men fastnat för vårraps som en ekonomiskt högklassig gröda som berikar växtföljden.

Text & foto: Johan Biärsjö, Svensk Raps

Hedemoratrakten i Dalarna är ett fint jordbruksområde, om än med inte helt lätthanterliga jordar. En stor andel höstsådd och varsam hantering av de struktursvaga jordarna är Lennart Öhlunds recept för att få en bra odlingsekonomi.

Mjåla på gott och ont

Jordarna har ett stort inslag av mjåla. Det positiva med mjåla är en bra vattenförsörjning genom att vatten dras

upp kapillärt till rotzonen. Men samtidigt är dessa jordar både struktursvaga och mycket benägna att bilda skorpa. Lennart Öhlund är tydlig i sin odlingsstrategi:

-Jag vill med alla till buds stående medel undvika mjåljordens negativa egenskaper samtidigt som jag inte vill missa nytta av vattenkapaciteten.

Här kommer också grödvalet in i bilden. På Eriksdal - som gården heter - kör man så mycket plöjningsfritt som möjligt. Då gäller det att ha tillräckligt stor andel oljevaxter som både ger bra struktur till efterföljande spannmål och utmärkt tillfälle att etablera efterföljande gröda plöjningsfritt.

Har provat höstraps

Av Lennarts drygt 350 hektar är 50 oljevaxter, 100 – 150 höstvetete och resten malkorn. Odlar du höstraps, undrar jag:

-Nja, jag var nog en av de allra för-

sta som prövade höstraps hybriderna här i Hedemora för några år sedan.

Han lärde sig att en väletablerad höstraps övervintrar lika bra som höstvetete. Men problemet är att hinna så tillräckligt tidigt. Sådden bör ske kring femte augusti för att höstrapsen ska bli tillräckligt stor före vintern och då är det bara vallbrott eller träda som står till buds som förfrukt.

Vårraps är huvudalternativet

Nej, det är istället vårraps som gäller som förstahandsval. Men även vårraps befinner sig lite grand på nordgränsen av sitt odlingsområde. 80 procent av oljeväxtarealen i Dalarna är vårrybs. Men Lennart menar att den betydligt högre skördepotentialen i vårraps gör att man får acceptera den sena skördetidpunkten, ofta i månadsskiftet september – oktober.

I normalfallet hinner man klämma in

Rejåla grejer. Framgångsreceptet att utnyttja mjåljordarna är att spara på mullen och motverka skorpa. För detta krävs det effektiva redskap.

höstvetet efter vårraps. Detta tack vare en snabb bearbetning med en Carrierkörning följt av sådd med Väderstad Rapid.

–Men vetesådden måste ske senast första oktober och hinner vi inte tröska vårrapsen så får det bli vårkorn i stället.

Oljeväxterna håller måttet

På Eriksdal har man odlat oljeväxter i både låg- och högprislågen. Nu är det ju lätt att motivera oljeväxter, eftersom de står sig väldigt bra i konkurrens mot spannmål. Men Lennart menar att det talas alldeles för lite om växtföljd och förfruktseffekter. Ska man odla höstvetet med framgång måste man ha tillräcklig areal avbrottsgröda och helst oljeväxter.

–Jag får nog närmare 1 000 kilo högre veteskörd efter oljeväxter jämfört med spannmål efter spannmål, menar Lennart.

Även i vårkorn ser Lennart en tydlig effekt av oljeväxter som förfrukt och

Lennart, det gör man bara. Det svåra är att lyckas med etableringen.

Risken för skorpa hänger som en grå skugga över vårbruket. Eller som Lennart förtydligar:

–Jag vill inte kalla det skorpa, det blir modellera.

Jordbearbetningen strävar efter att både bevara tillräckligt med mull i yt-skiktet, och samtidigt skapa så mycket finjord så att rapsen gror snabbt och hinner etablera sig innan skorpbildande regn kommer. Ska man kunna få höga skördar måste man vara rädd om jorden slår Lennart fast. Bevara mullhalten och undvik jordpackning, det gäller både oljeväxter och spannmål.

–Du ska bruka - inte förbruka jorden, som min far sade!

Med på det nya

Så här går det till när man sår vårraps på Eriksdal. Lennarts intresse för teknik är uppenbar, maskinparken är modern och han har snabbt anammat den senaste tekniken för jordbearbetning.

–Jag försöker att göra en ganska djup bearbetning till vårraps. Det verkar passa bra så att rötterna får bra möjligheter att snabbt gå på djupet.

Normalt sett börjar man med en tidig vårbearbetning med Carrier på den sedan hösten mer eller mindre orörda stubben. Därefter får ogräsfröna gro innan man återkommer med en rejäl bearbetning med en Cultus till 15 cm djup. Därefter eventuellt en lätt körning med Carrier igen för att skapa tillräck-

” Jag får nog närmare 1 000 kg högre veteskörd efter oljeväxter jämfört med spannmål efter spannmål”.

visar på en för ögat tydlig gräns i malkornet där förfrukten på ena sidan varit korn och på den andra sidan vårraps.

Vårrapsen bör ge upp emot 2,4 ton per hektar för att Lennart Öhlund ska känna sig nöjd. Men då krävs lite extra handlag med sådden. Jordloppor har hittills inte varit något stort problem i Hedemoratrakten, men rapsbaggar måste man förstås bekämpa. Men varken insekts- eller ogräsbekämpning är någon stor sak i odlingen tycker

Lennart Öhlund, Eriksdal

Tredje generationen

Lennart är tredje generationen på gården. Farfar flyttade från Norrbotten med fem barn 1946, till den på den tiden mycket stora gården på 62 hektar åker och 50 hektar skog. Lennart tog bara 20 år gammal över gården efter sin far 1982.

Beläget

Vid Hedemora i Dalarna.

Mer jord

Arealen har utökats och omfattar nu totalt 356 hektar åker varav 150 hektar egen jord.

Vete och raps

Huvudgrödan är trots intresset för oljeväxter höstvetet och här vill Lennart nå över 6 ton per hektar för att han ska känna sig nöjd. Men även 7,5 ton per hektar kan förekomma. Cirka 50 hektar är oljeväxter. Önskvärd skördenivå för vårrapsen är 2,4 ton per hektar.

Växföljdens stora betydelse

Vete efter oljeväxter ger cirka 1000 kilo per hektar men än efter spannmål.

Mjåla

Dominerande jordart. Ger bra vattenleverans men är otroligt strukturläklig och skorpbildande.

Plöjningsfritt

En bra strategi för att bevara struktur och mull.

Etablering à la Eriksdal

Orörd stubb över vintern. Bearbeta tidigt och djupt för god rotutveckling. Varva Cultus- och Carrierkörningar för att tajma ogräsgroning och regn. Så med Rapid.

Visdom

Du ska bruka - inte förbruka jorden, som Lennarts far sade.

ligt med fint bruk i ytskiktet. Slutligen sådd med Rapid.

Även då det gäller sorter är man med på det nya. 2009 odlades den tidiga vårrapsen Sheik och genom Dalarnas Frö- och Oljeväxtodlare har man tagit initiativ till att testa de nya vårraps-hybriderna Zappa och Brando i storparcellförsök. Hypotesen är att i de lite tuffare förhållandena som gäller i Dalarna ska vårraps-hybrider komma till sin rätt. På samma sätt som höstraps-hybriderna hävdar sig bäst i de mer nordliga höstrapsdistrikten. Resultaten av de försöken redovisas på sid 14-15 i detta Frötidningsnummer. «